

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

Ser. I. De fontibus Salvatoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

ferro undiq[ue] coarctasti: ne forte vel hac vel illac excideret, ut videlicet, à te separatus, ad neutram perveniret illarum. Sæva nimirum mater ita abortivum facere voluisti, dum non esset qui excipere posset excussum. Age ergo, quid profeceris, intuere. Undique enim egrediuntur filia Sion, ut videant regem Salomonem in diademate quo coronasti eum. Relinquens matrem adheret uxori suæ, ut sint duo in carne una, & civitate pulsus, atque levatus à terra, omnia trahit ad se, quippe qui est super omnia benedictus DEUS in sæcula, Amen.

IN DIE NATIVITATIS DOMINI:

De fontibus Salvatoris.

S E R M O I.

Grandis quidem est dilectissimi, hodierna Dominica Nativitatis solemnitas; sed dies brevis cogit brevare sermonem. Nec mirum, si faciamus nos breve verbum, quando & Deus Pater Verbum fecit abbreviatum. Vultis nosse quàm longum quàm breve fecit? *Cælum* (inquit ^a hoc Verbum) & *terram ego impleo*. Nunc caro factum, in angusto locatum præsepio est. *A sæculo*, ait Propheta ^b, & *in sæculo tu es Deus*: & ecce factus est infans diei unius. Ad quid hoc fratres, aut quæ necessitas fuit, ut sic exinaniret se, sic humiliaret se, sic abbreviaret se Dominus maiestatis, nisi ut vos similiter faciatis? Iam clamat exemplo, quod postmodum prædicaturus est verbo ^c: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*: ut verax inveniatur qui dicit: *Cœpit Iesus facere, & docere* ^d. Obsecro proinde & plurimum rogo fratres, non patiamini sine causa tam preciosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renovamini spiritu mentis vestræ. Studete humilitati, quæ fundamentum est custosque virtutum, sectamini illam quæ sola potest salvare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid gravius puniendum, quàm ut videns Deum cœli parvulum factum, ultra apponat homo magnificare se super terram? Intolerabilis impudentiæ est, ut ubi sese exinanivit maiestas, vermiculus infletur & intumescat.

^e Tit. 3. b
*Effusio divina
misericordie
in mysterio in-
carnationis.*

Hoc igitur est propter quod exinanivit se formam servi accipiens, qui in forma DEI Patris æqualis erat, sed exinanivit maiestate & potentia, non bonitate & misericordia. Quid enim ait Apostolus? *Apparuit*, inquit ^e, *benignitas & humanitas Salvatoris nostri DEI*. Apparuerat antè potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione; sed benignitas misericordie nunc maxime apparuit in humanitate. Innotuerat Iudæis potestas in lignis atque portentis, unde & in lege sæ-
pius

pius invenies, *Ego Dominus, ego Deus.* Philosophis quoque abundantibus in sensu suo maiestas innotuit, quoniam iuxta Apostoli verba *f*, quod notum est DEI manifestum est in illis. Veruntamen & Iudæi potestate ipsa premebantur, & Philosophi scrutatores maiestatis opprimebantur à gloria. Potestas subiectionem, maiestas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat Domine bonitas cui possit homo (qui ad imaginem tuam creatus est) conformari: nam maiestatem, potestatem, sapientiam, nec imitari possumus, nec expedit æmulari. Quousque angustata est misericordia tua in sola Angelorum parte, reliquam occupat iudicium cum toto pariter humano genere? Domine in cælo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes, terram universam condemnans, & aereas potestates. Dilatet misericordia terminos suos, extendat funes, expandat sinus, attingat à fine usq; ad finem fortiter, disponens omnia suaviter. Restrictus est Domine iudicio sinus tuus, solve cingulum tuum, & veni miserationibus affluens, & superfluens charitate.

*f Rom. 1. b
Deus secundò
alia attribu-
ta, eaque ter-
ribilia & ini-
mitabilia olim
sepius appa-
ruit; nunc
demum per
misericordiam.*

Quid tu times ô homo, quid trepidas à facie Domini quia venit? Venit non iudicare, sed salvare terram. Olim tibi persuasum est ab infideli quodam servo, ut furtim tolleres & imponeres regium diadema capiti tuo. Deprehensus in furto, quidni timeres? quidni fugeres à facie eius? Forte enim iam gladium vibrabat ignitum. Nunc in exilio positus, in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et ecce vox audita est in terra, quia dominator advenit. Quo ibis à spiritu eius, & quo à facie eius fugies? Noli fugere, noli timere, non venit cum armis: non puniendum, sed salvandum requirit. Et ne fortè dicas etiam nunc *h*: Vocem tuam audivi, & abscondi me: ecce infans est & sine voce. Nam vagientis vox magis miseranda est, quam tremenda. Aut si cui forte terribilis, sed non tibi. Parvulus factus est, tenera membra Virgo Mater pannis alligat, & adhuc timore trepidas? Vel in hoc scies quia non venit perdere te, sed salvare: eripere, & non ligare. Iam adversus hostes tuos dimicat, iam superborum & sublimium colla tanquam DEI virtus & sapientia calcet.

*Divina boni-
tatis pia præ-
sumptio.*

Duo sunt tibi hostes, peccatum & mors, id est, mors corporis, & animæ. Utrumque debellaturus advenit, & ab utroque salvabit te, noli timere. Et iam quidem peccatum in propria persona vicit: quando humanam naturam sine ulla contagione suscepit. Grandis enim peccato facta est violentia, & re vera expugnatum esse cognoscitur, quando natura, quam se totam infecisse & occupasse gloriabatur, ab eo penitus aliena in Christo inventa est. De hinc persequitur inimicos suos, & comprehendit eos, nec convertitur donec deficiant. Contra peccatum dimicans in conversatione sua, verbis pariter & exemplis oppugnat, sed in passione sua alligat

h Gen. 3. b

*Incar-natus
DEVS ad
profigandos
hominis ini-
micos. Pecca-
tum & Mor-
tem.*

alligat illud, alligat planè fortem, & diripit vasa eius. Iam verò eodem ordine mortem quoque superat priùs in seipso, cum resurgit primitiæ dormientium, & primogenitus mortuorum: postmodum debellaturus eam pariter in omnibus nobis, quando videlicet suscitabit mortalia corpora nostra, & destruetur novissima inimica mors. Propterea enim resurgens decorem indutus est, non sicut antea nascens pannis involutus est. Propterea qui priùs sinu misericordiæ effluebat, non iudicans quemquam resurgens præcinxit se, & iustitiæ cingulo videtur quodammodo effluentem sinum misericordiæ collegisse, quoniam ex tunc præparatur ad iudicium, quod in nostra resurrectione futurum est. Nam & propterea parvulus antea venit, ut misericordiam prærogaret, & futurum in fine iudicium præcurrens, misericordia temperaret.

Licet enim parvulus ad nos venerit, non parum tamen attulit, non parum contulit nobis. Si quæris quid attulit? primo omnium attulit misericordiam, secundùm quam, teste Apostolo ⁱ, *salvos nos fecit*. Neque enim his tantum profuit, quos tunc præsens invenit; sed fons est qui nunquam poterit exhauriri. Fons nobis est Christus Dominus unde lavemur, sicut scriptum est ^k: *Qui dilexit nos & lavit nos à peccatis nostris*. Veruntamen non iste solus aquarum est usus, nec tantum sordes abluunt, sed & sitim extinguunt. *Beatus verò ait Sapiens ^l, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur*. Et post pauca: *Aqua*, inquit, *sapientie salutaris potabit illum*. Bene sapientie salutaris, quoniam sapientia carnis mors est, & sapientia mundi etiam ipsa inimica est DEO. Sola quæ ex Deo est sapientia salutaris est, quæ secundùm beati Iacobi definitionem primùm pudica, deinde pacifica est ^m. Nam sapientia carnis voluptuosa est, non pudica. Sapientia mundi tumultuosa est, non pacifica. Sapientia verò quæ ex Deo est, primùm pudica est, non quærens quæ sua sunt, sed quæ IESU Christi, ut non suam quisque faciat voluntatem, sed consideret quæ sit voluntas Dei: deinde pacifica, non abundans in suo sensu, sed alieno magis acquiescens consilio vel iudicio.

Tertius aquarum usus est irrigatio, quam profectò maximè necessariam habent novellæ plantationes. Alioquin aut minus proficiunt, aut ex toto peribunt præ siccitate. Quærat ergo devotionis aquas quisquis feminaverit bonorum operum semina, ut irrigatus fonte gratiæ bonæ conversationis hortus non arefcat, sed in perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro huiusmodi Propheta ⁿ, *Et holocaustum tuum pingue fiat*. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniam sacrificium eius quotidianus ignis absumpsit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum

i ad Tit. 3. b
 Quinque fontes Salvatoris.

1. Fons misericordiæ ad culpas aqua remissionis diluendas.

k Apoc. 1. b
 l Eccl. 14. c

2. Fons sapientie ad sitim aqua discretionis extinguendam.

m Iacob. 3. d

3. Fons gratiæ ad plantas bonorum operum aqua devotionis irrigandas.

n Psal. 19. a

dum videtur, nisi ut bona opera fervore devotionis & dulcedine spiritualis gratiæ condiantur. Putas inveniri poterit *quartus fons*, ut paradysum recuperemus quatuor fontium irrigatione amœnissimum? Nam si terrenum paradysum denuo nobis reddendum non speramus, quomodo regnum cœlorum sperabimus? *Si terrena*, inquit ^o, *dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixerero vobis cœlestia, credetis?* Nunc autem ut de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorum, paradysum habemus multo meliorem, & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt: & paradysus noster Christus Dominus est. In quo tres, quidem fontes jam invenimus, quartum quæremus. Habemus de fonte *miseri-* ¶ Ioan. 3. b
cordiæ ad diluendas culpas, aquas *remissionis*: habemus de fonte *sapientiæ* ad ¶ Quartus fons
Charitatis
ad affectiones
decoquendas.
potandam sitim nostram, aquas *discretionis*: habemus de fontæ *gratiæ* ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas *devotionis*; Quæramus ad decoquendos cibos aquas ferventes, aquas *æmulationis*. Hæ nimirum con-
diunt, & decoquunt affectiones nostras, & ebulliunt de fonte *charitatis*.
Unde ait Propheta ^p: *Conclauit cor meum intra me: & in meditatione mea* ¶ Psal. 38.
exardescet ignis. Alibi quoque: *Zelus inquit q, domus tuæ comedit me.* ¶ Psal. 68. b
Siquidem ex dulcedine devotionis diligens iustitiam, ex fervore æmulationis odio habet iniquitatem. Et vide ne fortè de fontibus istis prædixerit Esaias ^r: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Nâ ut promissionem hanc vitæ præsentis esse noveris, non futuræ, illud attende, quod sequitur: *Dicetis in illa die: Confitemini Domino, & invocate nomen eius.* ¶ Esa. 12. b
Invocatio quippe præsentis temporis est, sicut scriptum est ^s; *Invoca* ¶ Psal. 80. b
me in die tribulationis.

Porrò ex his quatuor fontibus, tres quidem propriè convenire videntur tribus Ecclesiæ ordinibus, singuli singulis. Nam primus quidem communis est omnibus. In multis enim offendimus omnes, & necessarium habemus misericordiæ fontem ad diluendas offensionum sordes. Omnes, inquam ^t, peccavimus, & egemus gloria Dei. Et ¶ Rom. 3. c
prælati, & continentes, & conjugati, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus ^u. Quia ergo nemo mundus à sorde, ¶ 1. Ioan. 1. b
necessarius est omnibus fons misericordiæ, & pari voto debent ad hunc fontem, Noe, Daniel, & Job properare. De cætero quidem Job maximè sapientiæ fontem quærat, quoniam ipse magis inter medios laqueos ambulat, ita ut magnum videatur, si à malo declinat. Danieli verò currendum est ad fontem gratiæ, cui nimirum pœnitentiæ opera & labores abstinentiæ devotionis gratia necesse est impinguare. Oporet enim ut nos maximè in hilaritate omnia faciamus: quoniam hilarem datorem diligit Deus ^x. Nam & terra nostra nequaquam fertilis est huiusmodi semi- ¶ 2. Cor. 9. b

nis, bonæ scilicet conversationis: ideoque facile exarescet, nisi crebris irrigationibus adiuvetur. Unde & in oratione Dominica huiusmodi gratiam sub quotidiani panis nomine postulamus. Merito sanè, ne forte cadat super nos terribilis illa maledictio prophetica imprecationis: *Fiant sicut saxum tectorum quod priusquam evellatur exaruit*. Fons verò æmulationis Noe convenit specialiter, quia maximè Prælatos decet hic zelus.

Quatuor itaque fontes istos adhuc in carne viventibus nobis in semetipso Christus exhibet: quintum, qui est *fons vita*, post hoc sæculum repromittens, ad quem sitiebat Propheta cum diceret: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum*. Fortassis etiam propter hos quatuor fontes, quatuor in locis vulneratus est Christus adhuc vivens in cruce: propter quintum, cum jam tradidisset spiritum, transforatus est in latere. Vivebat adhuc quando foderunt ei manus & pedes, ut nobis adhuc viventibus, quatuor fontes ex seipso proferret. Quintum pertulit vulnus cum jam expirasset, ut in se nihilominus quintum nobis fontem post obitum aperiret. Sed ecce dum loquimur de mysteriis Nativitatis, ad scrutanda repente devenimus sacramenta Dominicæ Passionis. Nec mirum tamen si quærimus in Passione quid in Nativitate sua Christus attulerit. Tunc enim conscisso sacco pecuniam quæ latebat, in pretium nostræ redemptionis effudit.

IN NATALI DOMINI.

De tribus præcipuis Dei operibus; & triplici commixtione.

SERMO II.

a Psal. 116. *a* **M**agna opera Domini, ait Propheta David ^a. Magna quidem opera eius, Fratres, siquidem magnus & ipse: sed ad nos maximè spectant, quæ in eis maxima esse videntur. Hinc est quod psallit idem Propheta ^b, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiscum*. Deniq; quàm magnificè nobiscum agat, specialiter tria quædam eius opera clamant; primæ nostræ Creationis, præsentis Redemptionis, futuræ Glorificationis. Quàm magnificata sunt in singulis opera tua Domine! Tuum est virtutem operum tuorum annuntiare populo tuo, nos ipsa saltem opera non silemus. Triplicem, Fratres, commixtionem in his tribus considerare est cœlestis planè operis, & divinæ virtutis. Nam in primo opere conditionis nostræ de limo terræ plasmavit hominem Deus, & inspiravit in faciem eius spiritum vitæ. Qualis artifex, qualis unitor rerum, ad cuius nuntium sic conglutinantur sibi limus terræ, & spiritus vitæ? Limus quidem jam ante creatus erat, quando in principio creavit Deus cœlum & ter-

a Psal. 116. *a*
Opera Domini
magna.

b Psal. 125.
Tria præcipue,
Creationis,
Redemptionis,
&
Glorificationis.

In primo coniungit limum terræ, spiritum vitæ, corpus animæ &c.